

Jelképek erdeje

Szegeden készül az első magyar szimbólumszótár

Jelképek erejében élünk. Gondoljunk csak az informatikára, a reklámokra, a különböző jelvényekre és emblémákra. Talán a mi világunk megértésében is segítségünkre lesz az első magyar szimbólumszótár, mely Szegeden készül. A József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán három tanács – az összehasonlító irodalomtudományi, az olasz és az angol – három oktatója – Pál József, Szörényi László és Fabiny Tibor – öt esztendővel ezelőtt állította össze az első magyar szimbólumszótár lehetséges címszavainak jegyzékét. A kézikönyvet várhatóan két év múlva forgathatjuk.

■ **Miől válik jelképpé, szimbólumszótári címszóvá egy adott tárgy vagy személy? – kérdeztük Pál József egyetemi docsent.**

– Magunk is körülbelül két évig gyötrődünk azon, hogy meghatározzuk, mi a szimbólum. A szakirodalom áttanulmányozása, kiterjedt kutatómunka, szakmai viták után végül arra jutottunk, hogy vannak bizonyos kérdések, melyekhez anélkül kell eljutnunk, hogy az egyetlen és üdvöztető választ megadnánk. Az emberiségnek még nem sikerült meghatározni, mi a szimbólum, mint ahogy azt se, van vagy nincs Isten. Goethe, aki a szimbólummal sokat foglalkozott, azt mondta: „Minden elmélet szűrő, s az élet aranyló fája zöld...”

■ **Értsem ezt úgy, hogy ha nincs is elméletileg pontos válasz arra, mi a szimbólum, a gyakorlat eldönti, mi kerüljön egy szimbólumtárába?**

– A bipolaritás nyilvánvaló: legyen egy szignifikáns, egy jelentő, tárgy vagy esemény, mely többet jelent önmagánál, azaz van egy jelentett világa. Mint Kosztolányi mondja: csak bot és vászon, de nem bot és vászon, zászló... Maga az alakosság tárgyi mivoltában is kifejezhet valami önmagán túlmutatót. Így például a háromszög kifejezheti a Szentháromságot, az oroszán az erőt. Más esetben a hagyomány rendezi a kapcsolatokat, példának okáért Jézus Krisztusra utalhatunk a báránnal, a hallal...

■ **Ha elkészül e szótár, végre kézbe vehetünk egy magyar nyelvű kézikönyvet, mely a különböző térben és időben létező civilizációk alapvető képi és nyelvi szimbólumkincsét tartalmazza. E szótár a szimbólumok, a jelképek jelentését hogyan ismerteti és magyarázza?**

– Szándékunk, hogy minden

egy címszó esetén megnézzük, a tipológiai szimbolizmus és a hermetikus hagyomány mi módon fonódik egy szimbólumrendszerbe. A szimbólum leírását hűséges irodalomtörténeti anyaggal és képzőművészeti példákkal illusztráljuk. Szótárunk másik felében azt nézzük meg, hogy a szignifikánumot milyen szignifikánsok fejezhetik ki. Ilyen például az erő címszó, mely után bizonyára szerepelni fog az oroszán, az oszlop mint szignifikáns...

■ **Ezen az egy kézikönyvön belül egymásba csúsztható kettős megközelítésen kívül mi a szimbólumszótár különös jellegzetessége? Mi az, amiben eltér minden más hasonló kézikönyvtől?**

– Egyrészt a hermetikus hagyomány beemelése a gondolkodásmódba. Ugyanis nem pusztán a racionális és a relevált történeti formák a meghatározóak. Az európai tudatban létezik egy olyan hagyomány is, amely nem kerül fel a színrre, aminek legfontosabb mozzanata, hogy nem csupán ok-okozati összefüggések léteznek, előfordulhat például, hogy az okozat megelőzi az okot. A másik jellegzetesség a már említett tipológiai szimbolizmus, melynek lényege: az előkép és a beteljesülés. Bemutatjuk, hogy egy hely hogyan jelenik meg mint előkép a történelem, a mitológia vagy a természet mozzanataiban. Bizonyos szituációk, összefüggésszerek szükségsszerűen ismétlődnek a természetben és a történelemben, s ez az irány – a keresztény gondolkodás szerint – egy fontos mozzanat felé halad: Jézus Krisztus születése és az ezt követő új világ-állapot felé. Így aztán vannak események, melyek előlegzik a későbbi beteljesülést, nem ok-okozati összefüggés, hanem Isten teremtő szándéka kapcsán...

■ **Ebből nem következik, hogy ez egy vallásos szótár lesz?**

– Szó sincs erről! Kultúrtörténeti szótárt készítünk, mely vallástörténeti szempontokat is fölhasznál. Példaként említtem, hogy Ádámot és Évát úgy is szokták tekinteni, mint Jézus és Mária előképét, vagy: Jézus december 25-én született, mint a fény, mivel a nappalok ettől az időponttól hosszabbodni kezdenek...

– **Föltételezem, hogy a magyar kultúrát jellemző szimbólumok – például a turul, a puszta, a Táltos – is fellelhetők lesznek e Magyarországon készülő szótárban.**

– A kultúra magasabb régióira figyelünk, a népi hagyományokra, a folklór mozzanatokra nem. Tehát egy egységes európai és magyar szimbólumszótár készül, melynek két fontos mozzanata a zsidó-keresztény és a görög-római hagyomány.

Újszászi Ilona

■ Bolond áprilisnak nevezte az évadzáró társulati ülésen a színházi válság hónapját *Kormos Tibor* direktor. Akkoriban úgy tűnt, előbb-utóbb lemond az igazgatói posztról. Sokan vannak a városban, akik nem tudják pontosan most mi a helyzet. A kérdést a legilletékesebbnek tettük fel.

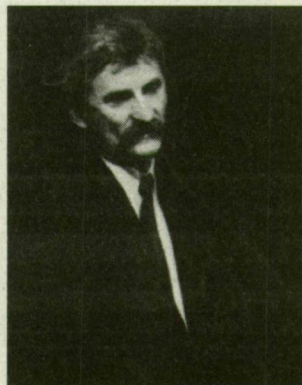
■ **Most mi a helyzet?**

– Arról a bizonyos utolsó előtti társulati ülésről úgy jöttem el, hogy levonom a következtetéseket mindabból, amit ott hallottam. Olyan személyes támadásoknak voltam kitéve, amelyekből csak arra lehetett következtetni, hogy el kell mennem a színházról, le kell mondanom. Azonban a közalkalmazotti törvényben határozott idejű kinevezés esetén nincs is ilyen formula. Azóta az események felgyorsultak, a színházban aláírási akció indult mellettem, és jóval többen kérték a maradásomat, mint a távozásomat. Az önkormányzat is arra kért, hogy maradjak. Ezek után úgy döntöttem, hogy nem adom fel a harcot, és így nem történt meg az utolsó lépés, a lemondás, amit pedig az újságok előre jeleztek.

■ **Hogyan élte meg ezeket a zűrös heteket?**

– Borzasztóan tragikusan! Higgye el, hogy a lehető legjobbitól szándékkal érkeztem a színházhoz, és azzal is vagyok itt. De amibe belekerültem itt rövid idő alatt, azt nem kívánom senkinek sem! Az

„Nem adom fel!” – mondja a színidirektor

Fotó: Schmidt Andrea

kezem azokkal az „erényekkel”, amelyekkel jó igazgatóvá lehetne válni. Nem szeretek ígéretet, annak a híve vagyok, hogy ha nincs, akkor mondjuk meg, hogy nincs. Ígérettel, biztatással hosszabb-rövidebb ideig meg lehetne oldani a nehéz helyzeteket, de nem lenne túl etikus, és hosszú távon ez nem követhető stratégia. A lehetetlen anyagi feltételek miatt biztosan végigjárja a botrány a színházakat, nem Szegeden kezdődött, és nem is itt lesz a vége.

■ **Milyen stratégiával indul a következő évadnak?**

– Az összetűzések személyes okai jórészt megoldódtak. Akik személyemben támadtak,

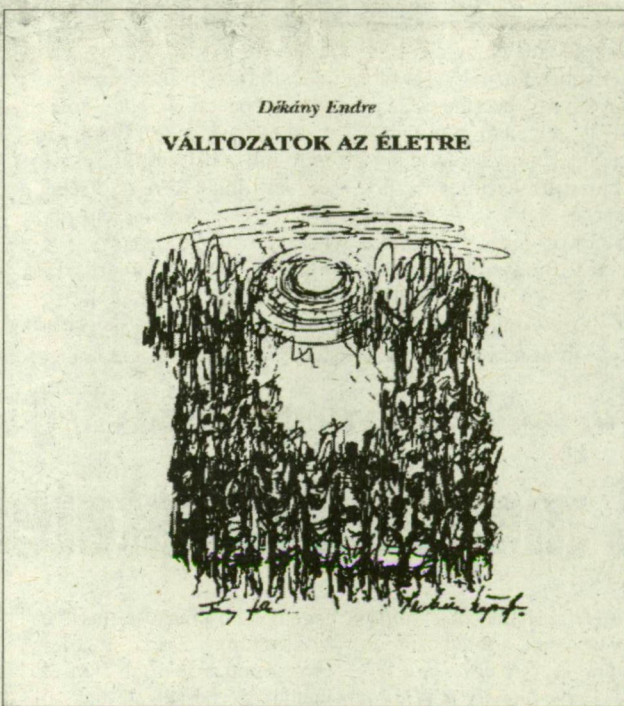
távoztak a társulattól. Imre Zoltán nem fogadta el felkérésem, hogy vezesse tovább a balett-tagozatot. Árkosi Árpád pedig önálló vállalkozóként, betéti társaság formájában megbízás alapján művészeti tanácsadóként segíti a színház működését. Mivel nem áll a színházzal közalkalmazotti jogviszonyban, ezért nincsenek meg azok a jogosítványai, amelyekkel korábban mint főrendező a közalkalmazotti törvény alapján rendelkezett. A működési zavarok másik oka a vesztes pénztelenség volt. Továbbra sincs több pénzünk. Ha mindazok, akiknek az a dolguk, hogy a színházat életben tartás, teszik a dolgukat, akkor megúszhatjuk. Ha ez nem sikerül, akkor súlyosabb következtetéseket kell levonni, nemcsak igazgatói szinten, hanem a színház egészét érintően. A következő évadra jóval kevesebb bemutatót tervezhettünk, az ideit tizenötöt szemben csak tízet. Persze így sem lesz egyhangú a kínálat, de új bemutatók helyett több régi, sikeres operát újítunk fel, és az ideiek közül több népszerű előadást játszunk tovább.

Hollósi Zsolt

Szegedtől Szegedig Dékány Endre verseskötetéről

Költészet ellen való vétkeket készülok most elkövetni, bocsánatot kérek érte a szerzőtől, a csöndesszavú költőtől, Dékány Endrétől, és természetesen az olvasótól is. Változatok az életre címmel adta közre a *Jel* kiadó a Magyar Könyv Alapítvány támogatásával válogatott verseit, és én tovább válogatok benne, el-sőbbséget ajánlva a szegedi kötődésűeknek. Szegeden töltötte ifjúságát a költő, és minden költő gyermekkorából él holtáig. Ide járt és jár vissza ma is, családi szálak is ide kötik, az lenne a föltűnő, ha nem rezegnének benne tovább a szegedi emlékek, akár a nagyharang bűgása. Tovább kell szigorítanom mostani szempontjaimat is, mert a névre szóló ajánlásokban el is tévedhetek: nem biztos, hogy mindenkiben fölismerem a szegedi szálakat.

A balástyai Gémes Eszternek szól az egyik vers, *Üzenet a „kis tanyának”* címmel. Két

kiadós mondat csupán, de szívét melenget Eszter anyánk elmenté után is. *Bálint Sándor*

dorhoz, illetve Bálint Sándor-ról több verse is szól. Köszöni a 75 éves tudóst – A nyelv

szerelme –, és ilyen szép gondolatokat ír róla: „Meny-nyire egy vagytok: Te és a Város / s benne a nép: „szegedi nemzet”... / Fia voltál s atyja lettél, kincstáros, / s öröklétre szülted a nyelvet”. Sajnos, nem sokkal később már *Örökmécses Bálint Sándornak* címmel szól. Nehezen bogo-zható ma is az a rejtély, amely a város tudását saját városában halála napjáig övezte, és amelyből dicső-ségesen emelkedik napjainkban. *Sik Sándorról* ír a *kisdiák emlékezik* című, és Tápé népének üzen a *Juhász Gyula Krisztusa előtt*. Lehetetlen nem ide sorolnunk a *Nagyon, nagyon fáj* címmel szólót, hiszen *József Attilának* áldoz benne: „ami néked fáj, nekünk is nagyon, nagyon fáj...” Ciklust írt *Álmodó Tiszapart* címmel, benne a *Szegedi képeslapok*: a fűvészkert, a zsinagóga, utcák, terek, szökőkutak, a szerb templom ikonosztáza, a fogadalmi templom, a zenélő óra, a nagyorgona, a cukrászda és koronaként a fejen: Alsóváros.

A tősgyökeres és a gyűtt-mönt szegediek nevében is köszönjük.

H. D.

Menedzserképzés privatizálva Várja hallgatóit az ESIAME

francia nyelvű tagozata lesz a magyar közgazdász-képzés fellegrának. Ez a francia nyelvűség nem pusztán a végzett szakemberek munkájában jelent segítséget, hanem lehetővé teszi azt is, hogy a képzés során a hallgatók bizonyos stúdiumokat a franciaországi anyaintézményben végezzenek el.

Idehaza csupán szakmai körökben tudják, hogy az ESSCA-nak korábban is voltak magyar kapcsolatai. Immár négy éve, hogy a közép-kelet-európai kapcsolatokra szakosodott posztgraduális képzés

keretében magyarokat is oktatnak. Ezeknek a kapcsolatoknak a tapasztalatai döntötték el azt, hogy az ESSCA először Magyarországot találta megfelelő partnernek ebben a térségben.

Az itt végzett szakembereknek biztosított a pályakezdésük. Akár Franciaországban is indulhatnak, hiszen az ESSCA-t az ország legjobb 25 felsőoktatási intézménye között tartják számon. És ez egy Franciaország méretű szellemi világhatalom konkurenciájában kiváló eredmény. Jelenleg több mint négyezer volt diákjukat

tartják számon, mint sikeres szakembereket. És az a tény, hogy az iskola számon tartja növendékeit, szintén egyik fontos tényezője a sikernek. Ezek a kapcsolatok ugyanis könnyen válnak az üzleti életben segítő kapcsolatokká.

Nem tudhatjuk, milyen helyet foglal majd el az ESIAME-Budapest a magyar felsőoktatásban, a magyar menedzserképzésben, a magyar-francia gazdasági kapcsolatok fellendítésében. Egy példa azonban eszünkbe jut. A magyar humán oktatás mind ez ideig felülmúlhatatlan lengendás intézményét francia mintára hozták létre annak idején. Talán most is elkezdődött valami.

– góbe –

Új film Dupla 0 kölyök

Erről a filmcímről óhatatlanul a Billy kölyök ugrik be, elsőpró gyorsasággal. Aztán ugyanekkora sebességgel veszünk tudomásul, más ez a világ, ez a nagyvárosi Western. Egy ifjú, tarkóba nyírt kölyök egész életét az teszi ki, hogy titkosügynökösét játszik az öccsével, az anyjával, mindenkivel. Nyári szünidejét egy kifürkészhetetlenül titkos társaságnál tölti, ahol először papírt szeletel, ceruzát farag, és közben arról álmodozik, hogy szupertitkos megbízatást teljesít. És hogy-hogy nem, nagy élvezettel belekeveredik egy titokzatos ügybe, mert véletlenül nála marad egy milliókat

éző számítógépkártya. Üldözik, kergetik, elfogják, kiszabadul, belép a képbe a nő is, ne hiányozzon. A számítógépes kártya segítségével egy vírusprogramot juttathatnak arra a repülőre, amelyik a zöldek képviselőit szállítja. Aztán a vírus a Bermuda-háromszög fölött lepottyantja a gépet. De természetesen nem így történik, lopva haladhatnak a boldog vég felé, ahol egymást öleli majd a két fiatal.

Az az érzésem, hogy láttunk már ilyen filmet, és még láthatunk jónéhányat. Persze az újszülöttnak minden vicc hosszú és izgalmas, még a fávics is.

P. Sz.